

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

з теми: **СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Виконав: здобувач вищої освіти
освітньої програми Соціальна допомога
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
денної форми здобуття вищої освіти
Сівак Олег Миколайович

Керівник: **Данилюк О.І.**, кандидат
економічних наук, доцент, доцент кафедри
соціальної роботи

Рецензент: **Лаврук О.В.**, доктор наук з
державного управління, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи
Навчально-реабілітаційного закладу
вищої освіти «Кам'янець-Подільський
державний інститут».

Кам'янець-Подільський, 2025 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ НАСЕЛЕННЯ.....	8
1.1. Поняття, сутність та форми соціальної підтримки	8
1.2. Нормативно-правове забезпечення соціальної підтримки населення в Україні	12
1.3. Досвід зарубіжних країн у наданні соціальної підтримки в умовах військового стану.....	18
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	21
2.1. Характеристика соціально-демографічної ситуації в Україні під час війни.....	21
2.2. Державна політика соціальної підтримки населення в умовах військового стану	29
2.3. Аналіз бюджетних видатків на соціальну підтримку населення в умовах військового стану.....	34
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ	51
Додаток А. Класифікаційні ознаки поняття «соціальна підтримка».....	51
Додаток Б. Види та обсяги матеріальної допомоги ВПО як складова соціальної підтримки.....	52

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ

ВВП – валовий внутрішній продукт

ВПО – внутрішньо-переміщені особи

ВРУ – Верховна Рада України

ДБУ – Державний бюджет України

ЄК – Європейська комісія

ЄС – Європейський Союз

ЄСВ Єдиний соціальний внесок

КМУ – Кабінет Міністрів України

МВФ – Міжнародний валютний фонд

Мінсоцполітика – Міністерство соціальної політики

НБУ Національний банк України

ООН – організація об'єднаних націй

ПФУ – Пенсійний фонд України

СБ – Світовий банк

США – Сполучені Штати Америки

ВСТУП

Актуальність дослідження. У зв'язку з повномасштабною військовою агресією проти України різко зросла соціальна напруженість, що вимагає перегляду й адаптації політики державної підтримки населення. Збройний конфлікт призвів до масштабної гуманітарної кризи: мільйони людей стали внутрішньо переміщеними особами, сотні тисяч втратили житло, роботу, доступ до освітніх, медичних та соціальних послуг. У таких умовах роль соціальної підтримки як інструменту захисту вразливих верств населення значно посилилася.

Соціальна підтримка населення в умовах воєнного стану – це не лише прояв соціальної відповідальності держави, а й стратегічний елемент забезпечення національної безпеки та стійкості державного управління. Посилення соціальних ризиків, зростання рівня бідності, безробіття, соціальної ізоляції, а також поширення психоемоційних розладів серед цивільного населення, особливо жінок, дітей, осіб похилого віку, ветеранів та осіб з інвалідністю, створюють безпрецедентні виклики для системи соціального захисту. В умовах воєнного стану державні ресурси спрямовуються переважно на потреби безпеки та оборони. Це вимагає максимально ефективного використання наявного соціального бюджету та залучення нових джерел фінансування, зокрема через міжнародне донорство, інноваційні механізми (соціальні облігації, публічно-приватні партнерства), партнерство з громадським сектором.

Соціальна підтримка в умовах війни повинна мати не лише компенсаторний, а й проактивний характер. Держава має забезпечити не просто тимчасову допомогу, а створити умови для соціальної адаптації, професійної реінтеграції, освіти, життєстійкості громадян. У цьому контексті зростає значення соціальних послуг нового покоління – супроводу, посередництва, наставництва, мобільних бригад, кейс-менеджменту. Їх інтеграція в систему державної політики вимагає як нормативного врегулювання, так і фінансово-організаційного підкріплення.

Актуальність дослідження також посилюється з огляду на необхідність довгострокового стратегічного планування. Післявоєнне відновлення України вимагатиме масштабних реформ, у яких соціальна політика відіграватиме ключову роль – як у контексті інтеграції ветеранів, ВПО, постраждалих від бойових дій, так і в рамках відновлення демографічного балансу, подолання бідності та формування нової якості життя.

Таким чином, тема соціальної підтримки населення в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальною з наукової, практичної та стратегічної точок зору. Її дослідження дає змогу визначити ефективні інструменти державної політики, виявити проблемні зони, запропонувати шляхи модернізації механізмів допомоги, враховуючи сучасні виклики та потреби суспільства.

Різним аспектам системи соціальної підтримки населення в Україні присвячено праці провідних українських вчених. Проблемам формування соціальної політики, розробки концептуальних засад її організації, пошуку нових та удосконалення чинних механізмів її реалізації присвячено ряд наукових праць Безпалько О., Бондаренко Н., Головатий М., Панасюк М., Євтух М., Сердюк О., Прилипко С., Шумна Л. та ін. Дослідженням особливостей організації системи соціальної підтримки населення в умовах війни, моніторингу та оцінюванню соціальних програм та їх ефективності займалися Горин В., Малішевська О., Гуменюк Т., Грень Т., Міщенко Н., Николаєва В., Павлюк Т., Середницька Л. та ін. Проте в наукових дослідженнях недостатньо уваги приділяється оцінюванню та розробці нових напрямів соціальної підтримки на основі моделювання варіантів вдосконалення соціальних програм. Однак, виклики, з якими зіштовхнулась Україна, потребують подальшого дослідження питань соціальної підтримки населення з врахуванням сучасних реалій.

Об'єктом дослідження виступає система соціальної підтримки населення України в умовах воєнного стану як елемент державної соціальної політики.

Предметом дослідження є форми, засоби та інструменти соціальної підтримки вразливих категорій населення в умовах військового стану.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є проаналізувати теоретичні основи, нормативно-правове забезпечення та практичні механізми соціальної підтримки населення України в умовах воєнного стану.

Завдання дослідження

1. Розкрити зміст поняття соціальної підтримки та охарактеризувати її основні форми в сучасних умовах.
2. Дослідити нормативно-правову базу, що регулює систему соціальної підтримки населення в Україні в умовах воєнного стану.
3. Розглянути трансформацію демографічної ситуації та проаналізувати ключові соціально-економічні виклики, що впливають на зростання потреби в соціальній підтримці населення в умовах воєнного стану, а також здійснити оцінку обсягів і структури бюджетних витрат на реалізацію відповідних програм;
4. Оцінити ефективність реалізації заходів соціальної підтримки населення під час воєнного стану та визначити основні проблеми їх практичного впровадження.

Методи дослідження. У процесі виконання дослідження було використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових та спеціальних методів, що забезпечили всебічний аналіз теми: *метод аналізу та синтезу* застосовувався для формування теоретико-методологічного підґрунтя дослідження, а також для виявлення особливостей та сутнісних характеристик соціальної підтримки населення в умовах воєнного стану; *історичний метод* використовувався з метою дослідження системи соціальної підтримки населення; *формально-логічний метод* дозволив проаналізувати нормативно-правові документи, що стосуються соціальної підтримки населення; *метод категоріального та етимологічного аналізу* був застосований для уточнення та конкретизації ключових термінів дослідження; *системно-аналітичний метод* використовувався для цілісного розгляду досліджуваного об'єкта як багатофакторної соціальної системи в умовах війни; *індуктивний метод та метод порівняння* застосовувались при узагальненні теоретичних і практичних

підходів, а також у процесі формулювання висновків і обґрунтування рекомендацій щодо вдосконалення політики соціального захисту.

Застосування цих методів у сукупності забезпечило комплексний аналіз проблематики соціальної підтримки населення в умовах воєнного стану та дало змогу сформулювати обґрунтовані наукові висновки.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти під час лекційних та семінарських занять.

Апробація результатів дослідження. Матеріали кваліфікаційної роботи магістра були апробовані на Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи» (11 квітня 2025 р., м. Кам'янець-Подільський) та науковій конференції студентів та магістрантів за підсумками НДР у 2024 р.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю у збірнику наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Данилюк О. І., Сівак О.М. Теоретичні аспекти соціальної підтримки населення в умовах воєнного стану. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна / За ред. Л.П. Мельник, Т.Л. Опалюк. Вип. 40. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В, 2024. 166 с. С. 59-64).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань). Загальний обсяг дипломної роботи бакалавра 52 сторінки, з них – 42 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що соціальна підтримка населення в умовах воєнного стану стала критично важливою сферою державної політики, яка потребує постійної адаптації до нових викликів. Повномасштабне вторгнення росії на територію України спричинило масштабну гуманітарну кризу, внаслідок якої мільйони громадян опинилися в ситуації втрати житла, роботи, джерел доходу та доступу до базових соціальних послуг. Це обумовило необхідність розвитку ефективних механізмів державної соціальної підтримки, з урахуванням особливостей війни, демографічних зрушень та обмежених бюджетних ресурсів.

Соціальна підтримка в період воєнного стану охоплює значні групи населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю, ветеранів війни, членів сімей загиблих, дітей-сиріт та інших осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах. У межах дослідження було проаналізовано форми такої підтримки: грошові виплати (пенсії, субсидії, адресна допомога), соціальні послуги (догляд, супровід), натуральна допомога (гуманітарні набори), психологічна підтримка, а також цифрові сервіси.

Нормативно-правова база соціального захисту зазнала змін з початком війни. Введено нові процедури верифікації для отримувачів допомоги, автоматизацію процесів, запроваджено адресний підхід та переглянуто пріоритети бюджетного фінансування. Зокрема, посилено контроль за витратами на проживання ВПО, впроваджено принцип соціальної справедливості – допомога має надаватися тим, хто дійсно цього потребує.

Фінансовий аналіз показав, що загальні витрати на соціальне забезпечення у 2024 році зростають – до 476,8 млрд грн, з яких майже 58 млрд грн передбачено на допомогу внутрішньо переміщеним особам. При цьому зміни в правилах призначення виплат дозволили оптимізувати ресурси – обсяг допомоги в 2024 році знижено на 22,4% порівняно з 2023-м, за рахунок більш жорстких критеріїв надання. Зросли витрати на підтримку осіб з інвалідністю, малозабезпечених

сімей, субсидії на оплату ЖКП. Проте скорочено фінансування деяких програм соціального захисту пенсіонерів за рахунок очікуваного збільшення надходжень до ПФУ.

Також було досліджено досвід зарубіжних країн, зокрема Ізраїлю, США, Німеччини, Хорватії та Польщі, які мають практику реалізації соціальної підтримки в умовах військових конфліктів. Основні підходи, що можуть бути адаптовані в Україні – це комплексність допомоги, інтеграція ВПО, гнучкі фінансові інструменти, розвиток співпраці з громадським сектором та міжнародними організаціями.

Надзвичайно важливим є розвиток соціальних послуг як альтернативи грошовій допомозі. У 2023–2024 рр. Мінсоцполітики розширило спектр послуг – від догляду до психологічної допомоги, а також розпочало закупівлю послуг у приватних надавачів за новими відкритими механізмами. Такі заходи сприяють реальній реабілітації громадян і зменшують залежність від постійної допомоги.

Дослідження показало, що ключовими викликами в системі соціальної підтримки залишаються:

- недостатнє фінансування в умовах бюджетної кризи;
- складність доступу до послуг у сільських і прифронтових регіонах;
- психологічні бар'єри у громадян, зниження рівня довіри до інституцій;
- недостатня координація між державними, недержавними та міжнародними організаціями;
- ризики шахрайства і дублювання виплат.

Окрему увагу слід звернути на демографічні наслідки війни, що вже сьогодні формують довготривалі тренди: зменшення чисельності населення, міграція молоді, зростання частки осіб похилого віку. Це вимагає нових стратегій соціальної політики – підтримки народжуваності, створення умов для повернення українців із-за кордону, розвитку соціальної інфраструктури у громадах.

На підставі проведеного дослідження сформульовано такі рекомендації:

1. Запровадити довгострокову стратегію соціальної підтримки в умовах відновлення країни, з урахуванням демографічних змін.
2. Розширити фінансування послуг догляду, психологічної підтримки, соціального супроводу.
3. Посилити контроль за ефективністю витрат на соціальні програми.
4. Розвивати партнерство з міжнародними донорами для спільного фінансування допомоги.
5. Впровадити нові форми соціальних контрактів, які поєднують підтримку з обов'язками реципієнтів (працевлаштування, навчання тощо).
6. Сприяти цифровізації, зокрема, за допомогою «Дії» та реєстрів отримувачів допомоги.
7. Формувати «соціальні хаби» у громадах – багатофункціональні центри доступу до послуг.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що система соціальної підтримки в Україні намагається відповідати викликам часу, хоча й залишається перед необхідністю глибокої модернізації. Ефективна соціальна політика – це не тільки виплати, а й інвестиція в людський капітал, суспільну згуртованість та стійкість держави. Саме у воєнний час закладаються основи для майбутньої відновлюваної соціальної системи, адаптованої до нової реальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безпалько О. В. Підтримка соціальна. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / ред. І. Д. Зверєвої. Київ: Універсум, 2022. С. 161–162.
2. Бондаренко Н. Б. Соціальна підтримка як загальнолюдська потреба в контексті вирішення завдань соціальної роботи з особами із проблемами психічного здоров'я. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / ред. І. В. Козубовська. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2016. Вип. 1(38). С. 58–62.
3. Видатки на соціальну допомогу. Міністерство фінансів України. URL:<https://mof.gov.ua/>
4. Головатий М. Ф., Панасюк М. Б. Соціальна політика і соціальна робота: термінол.-понятійн. слов. Київ : МАУП, 2005. 560 с.
5. Горин В., Малішевська О. Реалізація соціальної складової бюджетної політики в умовах воєнного стану в Україні. Актуальні питання фінансової теорії та практики: збірн. матер. Десятої заоч.-дистанц. конф. студентів і молодих вчених (м. Тернопіль, 26 квіт. 2023 р.). Ч. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. С. 60-63.
6. Гуменюк Т. І. Соціальна політика України в умовах воєнного стану: рівень підтримки державами ЄС. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2023. Вип. 16 (28). С. 64-70. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2023.16.28.64-70>
7. Грень Т.Я. Особливості реалізації політики соціального захисту територій в умовах війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Том 33 (72). № 6. С. 80-84.
8. Деякі питання надання фінансової підтримки громадським об'єднанням осіб з інвалідністю. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2023-%D0%BF#Text>

9. Дуля А.В. Соціальна підтримка недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції: дис. д-ра філоофії: 231 соціальна робота. Київ, 2023. 355 с.
10. Євтух М.Б., Сердюк О.В. Соціальна політика: теорія і практика / М.Б. Євтух, О.В. Сердюк. – К. : Академвидав, 2020. – 312 с.
11. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03.05.1996 р. № ETS 163 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
12. Конвенції МОП 102 "Про мінімальні норми соціального забезпечення". від 28.06.1952 URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu52004?ed=1952_06_28
13. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. 141 с. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
14. Міністерство соціальної політики (2022). Соціальні послуги, які надаються під час воєнного стану та останні зміни у цій сфері. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21778.html>
15. Міщенко Н. В. Психологічні особливості системної соціальної підтримки осіб з кризовими станами в умовах життєвих змін : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Сєверодонецьк, 2018. 245 с.
16. Николаєва В.І. Система соціальної підтримки в умовах воєнного конфлікту: проблеми транспарентності. Держава та регіони, 2018, №1, с.133-137
17. Павлюк Т.І., Середницька Л.П. Соціальна підтримка та соціальні послуги внутрішньо переміщеним особам в умовах війни. Економіка та суспільство. Випуск 50. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-17>
18. Постанова КМУ № 1124 від 27 жовтня 2023 р. "Деякі питання надання соціальних послуг" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1124-2023-%D0%BF#Text>
19. Постанова КМУ від 22 грудня 2023 р. № 1352 «Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету на розвиток системи

соціальних послуг» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1352-2023-%D0%BF#Text>

20. Прилипко С. М. Предмет права соціального забезпечення : дис. ...д-ра юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2007. 382 с.

21. Прилипко С.М. Соціальна політика: навч. посіб. / С.М. Прилипко. – К. : Центр учбової літератури, 2023. – 432 с.

22. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям" Закон України від 01.06.2000 № 1768-III. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T001768>

23. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T991105>

24. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України. Постанова КМУ від 17 червня 2015 р. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text>

25. Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/ територіальної громади у соціальних послугах <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-23#Text>

26. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 р. No 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

27. Про основи соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 № 875-XII (зі змінами і доповненнями). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T087500>

28. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 № 1788-XII (зі змінами і доповненнями). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T178800>

29. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1647-14>

30. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 45. 358 с.

31. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ (зі змінами і доповненнями). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T355100>

32. Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 1057-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2020-%D1%80#Tex>

33. Реут А.Г. Соціальна підтримка населення України: оцінювання та напрями реформування: дис...канд. екон. наук: 08.00.07: Київ, 2019. – с.263

34. Савчук С.В., Коломийчук Н.М. Фінансові аспекти реалізації соціальної політики України в умовах військового стану. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. Вип. 3(03). С. 118-122. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/141/129>

35. Самусь Ю. Оцінка впливу війни на людей виявила масштабні наслідки російського вторгнення для українського суспільства. ООН. Україна. 19.06.2023. URL: <http://surl.li/zczrwy>

36. Соціальні видатки: що й чому фінансувала держава у 2023 році та що зміниться в 2024-му. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3853235-socialni-vidatki-so-i-comu-finansovala-derzava-u-2023-roci-ta-so-zminitsa-v-2024mu.html>

37. Соціальні послуги в умовах війни: нові зміни та виклики. <https://parlament.org.ua/analytics/soczialni-poslugy-v-umovah-vijny-novi-zminy-ta-vyklyky/>

38. Соціолого-педагогічний словник / ред. В. В. Радула. Київ : ЕксОб, 2004. 304 с.

39. Технології соціально-педагогічної роботи з сім'ями : навч.-метод. посіб. / авт. кол.: А. Й. Капська, І. В. Пеша, О. Ю. Міхеєва, М. Г. Соляник. Київ : Слово, 2015. 328 с

40. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-

членами, з іншої сторони від 30.11.2023 № 984_011
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

41. Українські біженці війни за кордоном. НІСД. 30.04.2022. URL: <https://www.niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinski-bizhentsi-viyny-zakordonom>

42. Хорошев М.І. Зміни демографічної ситуації в Україні під час війни та їх вплив на соціальну політику Бізнес-інформ. № 8. 2024. С.259-269

43. Чисельність та природний рух населення. Державна служба статистики України. 2023. URL: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/chyselnist-ta-prirodnyy-rukhnaselennya-1>

44. Шумна Л. П. Поняття та види соціальної підтримки. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди : зб. наук. пр. 2018. Вип. 17. С. 119–125.

45. Шумна Л.О. Соціальний захист населення: правовий аспект / Л.О. Шумна. Харків : Право, 2019. 224 с.

46. Шумна Л.О. Адміністративно-правовий механізм соціального забезпечення / Л.О. Шумна. Х.: Юрайт, 2020. 240 с.

47. Яковлєва Г. Соціальна підтримка, як вид соціального забезпечення в Україні. Visegrad Journal on Human Rights. 2016. С. 197–202.

48. Яковлєва Г.М. Соціальна робота в умовах кризи / Г.М. Яковлєва. – Дніпро: ДНУ, 2021. – 320 с.

49. Яремина І. В. Демографічна ситуація в Україні в умовах війни з росією, оцінка міграції населення, основні проблеми, перспективи та мотивація народжуваності. Вісник Вінницького національного медичного університету, 2023, Т. 27, №3. С.506-513. DOI: 10.31393/reports-vnmedical-2023-27(3)-25

50. Bundesministerium für Arbeit und Soziales (Germany). "Refugee Integration Policies." 2023. URL: <https://www.bmas.de/EN/Topics/Labour-Market/Refugees/refugees.html>

51. Croatian Ministry of Veterans' Affairs. "Veterans Rights and Support." 2022. URL: <https://branitelji.gov.hr/>

52. Immigration, Refugees and Citizenship Canada. "Welcome Refugees Program." 2023. <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees.html>

53. Government of Georgia. "IDP Livelihoods Support Strategy." 2021. <https://mra.gov.ge/eng>

54. Kal'chenko L. Interdepartmental barriers in social orphanhood problem solving and ways of coping with it inside of a territorial community of a city. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social Work». 2018. No. 2(43). P. 99–106. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2018.43.99-106>

55. Lithuanian Ministry of Social Security and Labour. "Refugee Support Programs." 2023. URL: <https://socmin.lrv.lt/en/>

56. Ministry of Aliyah and Integration (Israel). "Integration Services." 2023. URL: https://www.gov.il/en/departments/ministry_of_aliyah_and_integration

57. Polish Government Portal. "Support for Ukrainian Refugees." 2023. URL: <https://www.gov.pl/web/ua>

58. U.S. Department of Veterans Affairs. "Annual Benefits Report." 2022. URL: https://www.va.gov/vetdata/docs/ABR/2022_ABR.pdf

59. Republic of Turkey Ministry of Interior. "Disaster and Emergency Management Authority (AFAD) Reports." 2022. URL: <https://en.afad.gov.tr/>

60. World Food Programme. "ESSN Programme in Turkey." 2022. URL: <https://www.wfp.org/publications/emergency-social-safety-net-essn-programme-turkey>